

Probacijos priežiūroje esantys paaugliai: kas prognozuoja jų elgesį artimiausioje ateityje?

A. Laurinavičius

V. Klimukienė, I. Laurinaitytė, L. Ustinavičiūtė, M. Baltrūnas

Lietuvos kriminologų asociacijos ir VU mokslinė praktinė konferencija
Vilnius 2019-04-05

Tyrimą finansuoja Lietuvos mokslo taryba (S-MIP-17-112)

Projekto tikslas

- Delinkventiškų paauglių elgesio prognozavimas remiantis rizikos ir apsauginių veiksnių įvertinimu (LMT S-MIP-17-112)
- Tikslas yra įvertinti rizikos ir apsauginių veiksnių reikšmę numatant teismo skirtoje valstybės priežiūroje esančių paauglių delinkventinio elgesio raišką.
- Tęstinis 9 mėnesių trukmės tyrimas.
- Tyrimo dalyviai – probacijos ir nepilnamečių pataisos namų priežiūroje esantys paaugliai.
- Tyrimas atliekamas bendradarbiaujant su Kalėjimų departamentu prie LR TM.

Metodas: dalyviai

- Patogioji imtis.
- 189 paaugliai (159 probacijos priežiūroje).
- Amžius $M = 16,97$, $SD = 0,81$, 10 klasė ($M = 9,65$, $SD = 1,03$)
- 93,6% lietuviai.
- 52,9% gyvena su abiem tėvais, 33,7% – su vienu iš tėvų, 13,4% globos namuose.
- Teistumai už vagystę (32,7%), plėšimą (22,7%), viešosios tvarkos pažeidimus (20,7%), smurtiniai ir seksualiniai nusikaltimai (17,3%), disponavimas narkotinėmis medžiagomis (5,3%), kt.
- Priežiūros laikas 12,7 mėn.
- 72,7% pirmas teistumas.

Metodas

- Etikos komiteto leidimas.
- Tėvų/globėjų sutikimai.
- Klausimynų/anketų pildymas.
- Standartizuotas interviu su priežiūra atliekančiais pareigūnais, 57 pareigūnai iš 36 probacijos tarnybų (I etape gyvai, II ir III etapuose telefonu).
- Kartotiniai duomenų rinkimai po 3 ir 9 mėnesių (interviu telefonu ir klausimynai).
- Laikotarpis: 2017-2018 metai.

Metodas: instrumentai

• 1 etapas:

- START:AV (Viljoen ir kt., 2014) (6282 min, M = 35,5 min + laikas interviu kodavimui).
- Atisocialaus elgesio tipų klausimynas (STAB; Burt & Donnellan, 2009) tėvams ir paaugliams.
- Triarchinės psichopatijos klausimynas (TriPM; Patrick, 2010).
- Kriminalinių nuostatų skalė (CSS-M; Shields & Simourd, 1991).
- Vidinės darnos skalė (SOC; Antonovsky, 1987).
- Demografinės charakteristikos.

Metodas: instrumentai

- II etapas (po 3 mėn.)
  - START:AV (Viljoen ir kt., 2014) telefonu.
  - Atisocialaus elgesio tipų klausimynas (STAB; Burt & Donnellan, 2009) paaugliams.
  - Pareigūnų vertinimas (tyrimo tikslais sudaryta skalė).
  - Delinkventiško elgesio skalė (DAS; Reavy, Stein, Paiva, Quina, & Rossi, 2012).

Metodas: instrumentai

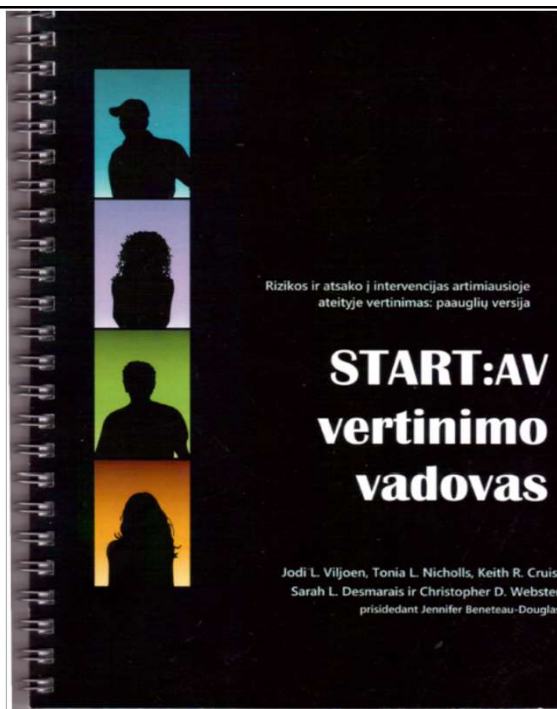
- III etapas (po 9 mėn.)
  - START:AV (Viljoen ir kt., 2014) telefonu.
  - Pareigūnų vertinimas (tyrimo tikslais sudaryta skalė).
  - Delinkventiško elgesio skalė (DAS; Reavy, Stein, Paiva, Quina, & Rossi, 2012).

START:AV

- Struktūruoto specialisto sprendimo metodika
- Remiasi įvairių šaltinių informacija (interviu su paaugliu, dokumentacija, interviu su tėvais, mokytojais, pareigūnais)
- Vertinami 25 teiginiai kaip stiprybės ir sunkumai
- Remdamasis visuma specialistas vertina nepageidaujamų pasekmių riziką

START:AV psichometrinės charakteristikos

- Vertintojų tarpusavio suderinamumas koduojant 30 interviu (ICC).
  - Stiprybės $ICC_1 = 0,82$
  - Sunkumai $ICC_1 = 0,91$
  - Smurto rizika $ICC_1 = 0,51$
  - Nesmurtinių nusikaltimų rizika $ICC_1 = 0,79$
  - Psichoaktyvių medž. vart. rizika $ICC_1 = 0,49$
  - Savavališko nedalyvavimo rizika $ICC_1 = 0,89$

Klausimynų psichometrinės charakteristikos

- Atisocialaus elgesio tipų klausimynas (STAB; Burt & Donnellan, 2009) tėvams ir paaugliams $0,68 < \alpha < 0,92$.
- Triarchinės psichopatijos klausimynas (TriPM; Patrick, 2010) $0,65 < \alpha < 0,85$.
- Kriminalinių nuostatų skalė (CSS-M; Shields & Simourd, 1991) $0,53 < \alpha < 0,91$.
- Vidinės darnos skalė (SOC; Antonovsky, 1987) $\alpha = 0,67$.

Vertinamos išeitys

- Dichotomizuoti kintamieji:
  - Smurto atvejai
  - Nesmurtiniai nusikaltimai
  - Psichoaktyvių medžiagų naudojimas
  - Nepateisinamas nedalyvavimas
- Pareigūnų nuomonė apie paauglį (tyrimo tikslais sudaryta skalė), pvz. „Nepilnametis laikėsi visų jam teismo nustatytų įpareigojimų“, $\alpha=0,91$.

AUC reikšmių interpretacinės reikšmės (Rice & Harris, 2005)

- Skaitinė išraiška rodo tikimybę, kad atsitiktinai parinktose skirtingų išeičių porose prognozuojančio kintamojo reikšmė bus didesnė
- .50-.55 = netinkamai prognozuoja
- .56-.63 = prastai prognozuoja
- .64-.70 = vidutiniškai prognozuoja
- $\geq .71$ = puikiai prognozuoja

Skirtingi vertinimo būdai

- START:AV atskirai įvertintų 3 balų skalėje teiginių suma.
- START:AV specialistų sprendimai apie atskirų neigiamų pasekmių riziką 3 balų skalėje.
- Įprastos skalės.
- Kiekvienas būdas turi savo privalumus ir trūkumus.

Rezultatai: smurtinio elgesio prognozė (17:116)

Prognozuojantis kintamasis	AUC	p
START:AV	-	-
START:AV	-	-
STAB (paauglio)		
fizinės agr. skalė	0,68	0,04
TriPM		
piktybiškumo (meanness) skalė	0,72	0,01
SOC	-	-
CSS	-	-

Rezultatai: nesmurtinių nusikaltimų prognozė (16:92)

Prognozuojantis kintamasis	AUC	p
START:AV		
Nesmurtinių nusikaltimų rizika	0,71	0,008
Stiprybės (suma)	0,29	0,008
Sunkumai (suma)	0,71	0,009
STAB	-	-
TriPM	-	-
SOC	-	-
CSS	-	-

Rezultatai: psichoaktyvių medžiagų naudojimo prognozė (12:121)

Prognozuojantis kintamasis	AUC	p
START:AV	-	-
START:AV	-	-
STAB	-	-
TriPM	-	-
įžūlumo (boldness) skalė	0,70	0,02
SOC	-	-
CSS	-	-

Rezultatai: nepateisinamo nedalyvavimo prognozė (74:59)

Prognozuojantis kintamasis	AUC	p
START:AV		
Nesmurtinių nusikaltimų rizika	0,71	0,01
Stiprybės (suma)	0,23	0,001
Sunkumai (suma)	0,77	0,001
STAB		
Taisyklių pažeidimo skalė (tėv.)	0,61	0,04
Suminis balas (p.)	0,62	0,02
Fizinė agresija (p.)	0,63	0,01
Taisyklių pažeidinėjimas (p.)	0,61	0,03
TriPM suminis balas	0,62	0,02
nesivaldymo skalė	0,64	0,004
SOC	-	-
CSS	-	-

Rezultatai: pareigūno nuomonės prognozavimas

Prognozuojantis kintamasis	r	p
START:AV		
Smurto rizika	-	-
Nesmurtinių nusikaltimų rizika	-0,47	0,001
Psichoakt. medž. vartojimo riz.	-0,22	0,025
Nepateisinamas nedalyvavimo riz.	-0,40	0,001
Stiprybės (suma)	0,56	0,001
Sunkumai (suma)	-0,58	0,001

Rezultatai: pareigūno nuomonės prognozavimas

Prognozuojantis kintamasis	r	p
STAB (tėvų/paauglių)		
Suminis balas	-0,23/-0,21	0,01/0,01
Fizinė agresija	-0,19/-0,18	0,03/0,04
Socialinė agresija	-	-
Taisyklių pažeidimai	-0,26/-0,24	0,003/0,006
SOC	-	-
TriPM suma	-0,25	0,004
Įžulumas	-	-
Piktybiškumas	-	-
Nesivaldymas	-0,29	0,001
CSS	-	-

Preliminarios išvados

- Smurto prognozavimas yra sėkmingesnis, kai yra galimybė patikimai įvertinti asmenybinius su smurtiniu elgesiu teoriškai siejamus veiksnius (naudojantis papildomais šaltiniais, tokiais kaip probacijos pareigūno turima informacija, smurto prognozė neviršijo atsitiktinio spėjimo tikslumo). Dėl šios priežasties naudoti klausimynai buvo pranašesni vertinant smurtą.

Preliminarios išvados

- Nesmurtinių nusikaltimų prognozės, kai buvo remtasi pareigūnų turima informacija, buvo tikslesnės, lyginant su klausimynų pateikiama informacija.
- Geriausiai numatomas buvo akivaizdesnis ir mažesnes pasekmes turintis taisyklių nesilaikymas (savavališkas nedalyvavimas).

Preliminarios išvados

- Pareigūnų nuomonę apie paauglį prognozuoja tiek rizikos veiksniai, tiek ir paauglio asmenybės charakteristikos, tokios kaip agresyvumas ir nesivaldymas.
- Nenustatyta asocialių nuostatų reikšmės prognozuojant nepageidaujamą elgesį. Tai gali būti susiję tiek su nuostatų vertinimo problematiškumu, tiek ir su asocialių nuostatų neišreikštumu mūsų imtyje.

Preliminarios išvados

- Trijų mėnesių laikotarpiu nepageidaujamo elgesio prognozės tikslumo tikrinimas yra apsunkintas kelių priežasčių:
  - Pakankamai reto elgesio pasireiškimo (arba to elgesio latentškumo)
  - Įtakos gali turėti ir imties charakteristikos (didžioji dalis paauglių pirmą kartą yra teisti)
- Tikėtina, kad nepageidaujamo elgesio prognozės bus tikslesnės ilgesniuoju stebėjimo laikotarpiu

Ačiū už dėmesį

Tyrimą finansuoja Lietuvos mokslo taryba
(S-MIP-17-112)

alfredas.laurinavicius@fsf.vu.lt